

FEDERALNO MINISTARSTVO OBRAZOVANJA I NAUKE

I N F O R M A C I J A

o upisu učenika u osnovne i srednje škole u
Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2012/13. godini

Mostar, novembar/studeni 2012. godine

UVOD

Programom rada Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke za 2012. godinu planirana je izrada Informacije o upisu učenika u osnovne i srednje škole u Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2012/13. godini radi dostavljanja iste Vladi Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje.

Cilj izrade „Informacije o upisu učenika u prve razrede osnovnih i srednjih škola u Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2012/13. godini“ je brojčano praćenje upisa učenika po kantonima, kao i ukupnog broja učenika u Federaciji Bosne i Hercegovine, te usporedno prikazivanje prikupljenih podataka u odnosu na četiri prethodne školske godine, a radi mogućnosti praćenja trenda povećanja, odnosno smanjenja broja učenika u petogodišnjem periodu.

U Federaciji Bosne i Hercegovine obavezno devetogodišnje osnovno obrazovanje uvedeno je u školskoj 2004/05. godini, ali se uvodilo neujednačenom dinamikom po kantonima. Od školske 2009/10. godine ono se provodi u svim kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine.

U Unsko-sanskom, Bosansko-podrinjskom, Tuzlanskom, Zeničko-dobojskom i Kantonu Sarajevo nastava za učenike svih devet razreda izvodi se po programu devetogodišnjeg obaveznog odgoja i obrazovanja, što znači da ovi kantoni već devetu godinu upisuju učenike po navedenom programu. U Posavskom kantonu i Kantonu 10 nastava za učenike I, II, III, IV, V, VI i VII razreda izvodi se po programu devetogodišnjeg obrazovanja.

U Hercegovačko-neretvanskom kantonu u školama koje realiziraju nastavni plan i program zasnovan na Okvirnom nastavnom planu i programu za devetogodišnju osnovnu školu u Federaciji BiH, devetogodišnjim obrazovanjem obuhvaćeni su učenici u svih devet razreda osnovne škole, a u školama koje realiziraju nastavni plan i program Zavoda za školstvo Mostar devetogodišnje obrazovanje se izvodi za učenike I, II, III i IV razreda.

Devetogodišnje obrazovanje u Srednjobosanskom kantonu realizira se od školske 2009/10. godine, a nastava po ovom programu se izvodi za učenike I, II, III i IV razreda.

Nastava u Zapadnohercegovačkom kantonu se, također, već četvrtu godinu izvodi u skladu sa programom devetogodišnjeg obrazovanja, ali ove godine će učenici prvog razreda nastavu pohađati prema skraćenom programu. Dakle, oni su već upisani u prvi razred, kao što se činilo i prethodnih godina, ali neće početi pohađati nastavu do 28. 1. 2013. godine, odnosno do početka drugog polugodišta.

Nastava u osnovnim i srednjim školama u školskoj 2012/13. godini počela je 3. septembra 2012. godine u svim kantonima u Federaciji BiH.

Za izradu Informacije korišteni su podaci Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-sanskog kantona, Ministarstva prosvjete, znanosti, kulture i športa Posavskog kantona, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog

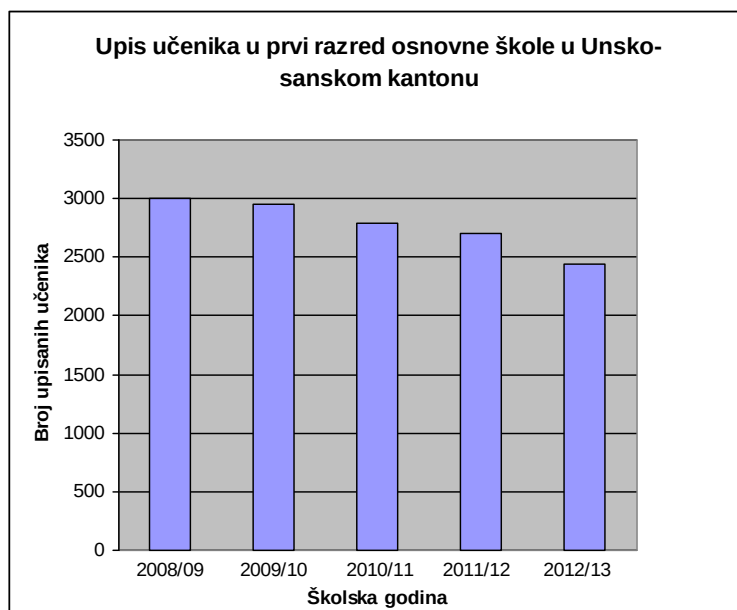
kantona, Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona, Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Bosansko-podrinjskog kantona, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta/športa Srednjobosanskog kantona, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona, Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona, Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo, Ministarstva znanosti, prosvjete, kulture i športa Kantona 10, te podaci Federalnog zavoda za statistiku.

Osnovne škole

Broj upisanih učenika u prvi razred osnovne škole u Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2012/13. godini po kantonima

Unsko-sanski kanton

U prvi razred osnove škole u školskoj 2012/13. godini upisano je **2.444** učenika, što je za 265 učenika ili 9,78% manje u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Posmatrano u petogodišnjem periodu, broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole konstantno se smanjivao. U odnosu na školsku 2008/09. godinu, koja predstavlja početak perioda posmatranja, u ovoj školskoj godini je upisano 552 učenika manje, što predstavlja smanjenje za 18,42%.

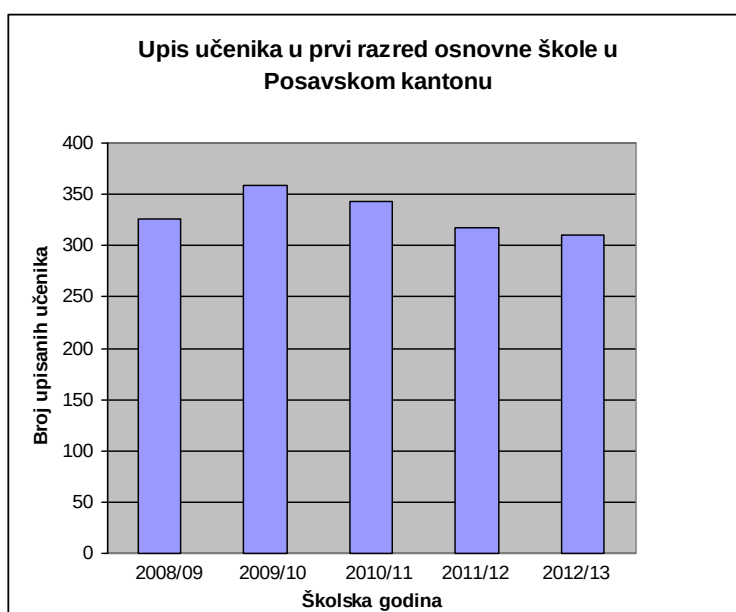
Od upisanih 2.444 učenika u prvi razred osnovne škole, njih 295 je bilo uključeno u predškolski odgoj i obrazovanje u godini pred polazak u školu. Razlog za nizak obuhvat djece predškolskim odgojem i obrazovanjem u godini pred polazak u školu počiva na činjenici da se Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju Unsko-sanskog kantona („Službeni glasnik USK“ broj 8/10) još uvijek ne primjenjuje. Stoga se podatak o broju djece uključene u predškolsko obrazovanje odnosi na djecu uključenu u programe cjelodnevnog boravka, koja su redovno pohađala vrtić, jer se

obavezni program predškolskog odgoja i obrazovanja još uvijek ne provodi. Ipak, vrijedno je naglasiti da je u program „Odgovorno roditeljstvo“, koji je realiziran u sklopu projekta „Kvalitetne inkluzivne škole u lokalnoj zajednici“ kroz 8 radionica u 8 osnovnih škola, bilo uključeno 160 djece u godini pred polazak u školu i isti broj njihovih roditelja.

Ukupan broj učenika osnovnih škola u školskoj 2012/13. godini u Unsko-sanskom kantonu je **25.620**.

Posavski kanton

U prvi razred osnovne škole u školskoj 2012/13. godini upisano je **310** učenika, što je za osam učenika ili 2,52% manje u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Posmatrano u petogodišnjem periodu, najveći broj učenika upisan je u prvi razred osnovne škole u školskoj 2009/10. godini. Poređenjem podatka o broju učenika upisanih u prvi razred osnovnih škola u tekućoj u odnosu na školsku 2008/09. godinu, ove školske godine se upisalo 16 učenika manje, što predstavlja smanjenje za 4,91%.

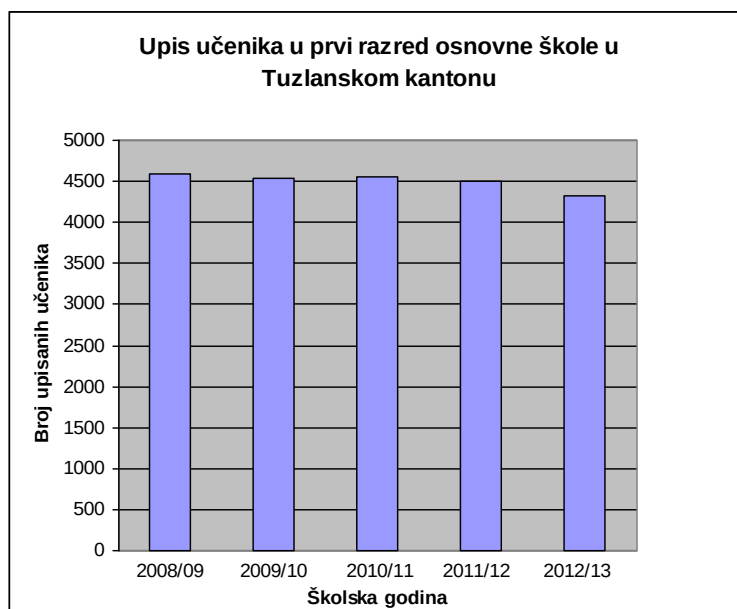
Od 310 učenika upisanih u prvi razred osnovne škole ove školske godine, njih 36 je bilo uključeno u programe predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u školu. Riječ je o veoma niskom obuhvatu djece ovog uzrasta predškolskim odgojem i obrazovanjem, s obzirom na zakonom propisanu obavezu uključivanja djece u predškolski odgoj i obrazovanje u godini pred polazak u školu¹.

Ukupan broj učenika osnovnih škola u školskoj 2012/13. godini u Posavskom kantonu je **3.177**.

¹ Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Posavskom kantonu, donesen 4. 12. 2008. godine, članom 14. propisuje ovu obavezu.

Tuzlanski kanton

U prvi razred osnovne škole u školskoj 2012/13. upisano je **4.317** učenika, i to: 4.310 učenika u redovne osnovne škole, te 7 učenika u ustanove za specijalni odgoj i obrazovanje. Pored upisa učenika u redovne i specijalne osnovne škole, 177 učenika je upisano u prvi razred paralelnih osnovnih muzičkih škola.

Kao što se iz grafikona može vidjeti, broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole se smanjivao u navedenom petogodišnjem periodu, osim u školskoj 2010/11. godini kada je zabilježen blagi porast u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Najveći pad upisa broja učenika u prvi razred osnovne škole zabilježen je u tekućoj školskoj godini, jer je u odnosu na prethodnu školsku godinu upisano 189 učenika (4,19%) manje. Ukoliko usporedimo podatak o broju upisanih učenika u prvi razred osnovne škole u tekućoj u odnosu na školsku 2008/09. godinu, koja predstavlja početak perioda posmatranja, ove školske godine su upisana 282 učenika (6,13%) manje.

Vrijedno je spomenuti da je od 4.317 upisanih u prvi razred osnovnih škola, njih 909 bilo obuhvaćeno obaveznom predškolskim odgojem i obrazovanjem u godini pred polazak u školu. To još uvijek predstavlja nedovoljan obuhvat s obzirom na zakonom propisanu obavezu uključivanja djece u programe predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u školu².

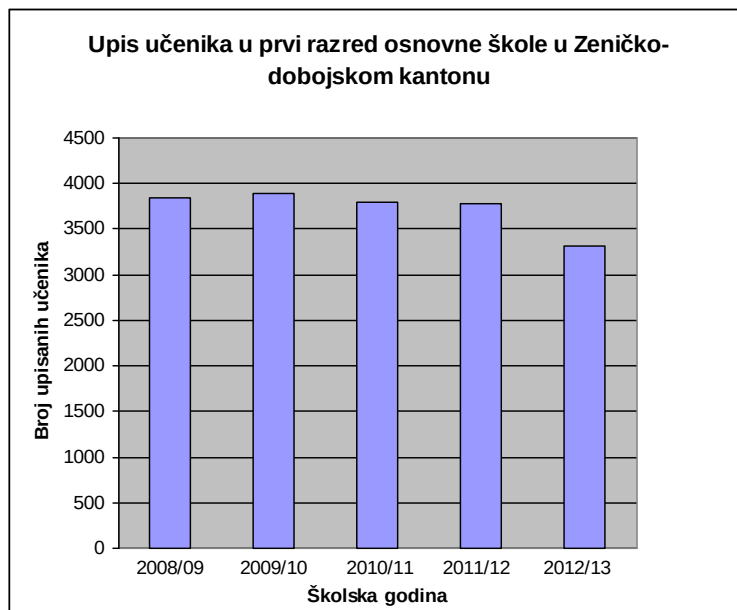
Ukupan broj učenika osnovnih škola u školskoj 2012/13. godini u Tuzlanskom kantonu je **39.722**.

² Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju Tuzlanskog kantona, donesen 13. 10. 2009. godine, u članu 17. propisuje ovu obavezu.

Zeničko-dobojski kanton

U školskoj 2012/13. godini u prvi razred osnovne škole upisano je **3.310** učenika. Od ovog broja 3.307 učenika je upisano u redovne programe osnovnog obrazovanja, a 3 učenika u specijalna odjeljenja u redovnim školama. U paralelne osnovne muzičke škole upisano je 256 učenika, a u osnovnu baletsku školu 3 učenika.

U poređenju s prošlom školskom godinom, u tekućoj je upisano 464 učenika manje, što predstavlja smanjenje broja upisanih učenika za 12,3%.

Ukoliko posmatramo kretanje broja upisanih učenika u prvi razred osnovne škole u petogodišnjem periodu, primjetno je smanjenje broja upisanih učenika. Tako je u odnosu na početak perioda posmatranja (školska 2008/09. godina), u tekućoj školskoj godini upisan 541 učenik (14,05%) manje.

Ukupan broj učenika osnovnih škola u školskoj 2012/13. godini u Zeničko-dobojskom kantonu je **32.353**.

Bosansko-podrinjski kanton

U školskoj 2012/13. godini u prvi razred osnovne škole upisano je **186** učenika, što je 21 učenik manje u odnosu na prethodnu školsku godinu i predstavlja smanjenje za 10,14%.

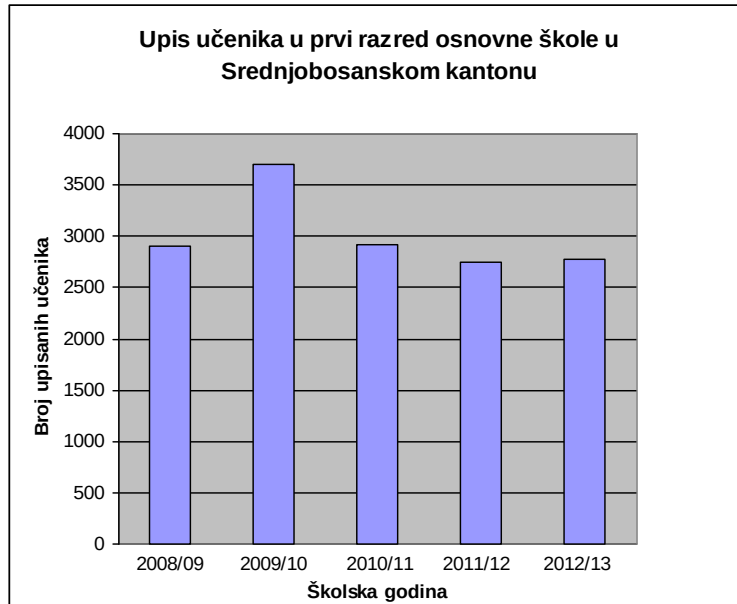
Posmatrano u petogodišnjem periodu, broj učenika koji su upisani u prvi razred osnovne škole se smanjivao, osim u školskoj 2010/11. godini kada je blago porastao u odnosu na prethodnu školsku godinu. Broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole u ovoj školskoj godini u odnosu na početak perioda posmatranja (školska 2008/09. godina) je manji za 32 učenika ili 14,68%. Ipak, riječ je o kantonu sa malim brojem učenika koji se upisuju u prvi razred osnovne škole, pa su i ove fluktuacije broja upisanih učenika relativno male.

Važno je spomenuti da je od ukupno 186 učenika upisanih u prvi razred osnovne škole, njih čak 177 (98%) bilo obuhvaćeno obaveznim programom predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u školu.

Ukupan broj učenika u osnovnim školama u Bosansko-podrinjskom kantonu u školskoj 2012/13. godini je **2.058**.

Srednjobosanski kanton

U prvi razred osnovne škole u školskoj 2012/13. godini upisano je **2.780** učenika, što je za 38 (1,39%) učenika više u odnosu na prethodnu školsku godinu.

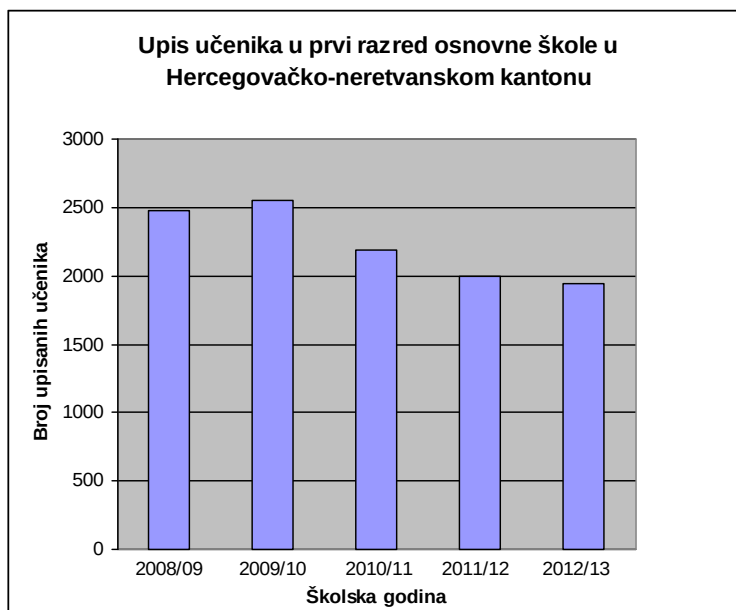
Posmatrano u petogodišnjem periodu, u Srednjobosanskom kantonu je broj učenika upisanih u prvi razred bio relativno ujednačen, osim u školskoj 2009/10. godini kada je zabilježen najveći broj upisanih učenika, njih 3.703. Ipak, u odnosu na školsku 2008/09. godinu, što je početak posmatranog perioda, evidentan je pad broja upisanih učenika u prvi razred za 128 (4,4%).

Ukupan broj učenika u osnovnim školama u Srednjobosanskom kantonu u školskoj 2012/13. godini je **24.783**.

Hercegovačko-neretvanski kanton

U školskoj 2012/13. godini u prvi razred osnovne škole upisana su **1.942** učenika, što je za 52 (1,9%) učenika manje u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Broj upisanih učenika se u petogodišnjem periodu smanjivao, osim u školskoj 2009/10. godini, a u odnosu na početak posmatranog perioda (školska 2008/09. godina) smanjen je za 532 učenika ili 21,5%.

Od 1.942 učenika upisana u prvi razred osnovne škole tekuće školske godine, njih 120 je bilo uključeno u predškolski odgoj i obrazovanje u godini pred polazak u školu. Nizak obuhvat djece predškolskim odgojem i obrazovanjem u godini pred polazak u školu je najviše rezultat činjenice da u ovom kantonu još uvijek nije usklađen Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju sa Okvirnim zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini.

Ukupan broj učenika u osnovnim školama u školskoj 2012/13. godini u Hercegovačko-neretvanskom kantonu je **18.986**.

Zapadnohercegovački kanton

Broj upisanih učenika u prvi razred osnovne škole u školskoj 2012/13. godini je **985** učenika, što je za samo 3 učenika manje u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Posmatrano u petogodišnjem periodu, u ovom kantonu je broj upisanih učenika u prvi razred osnovne škole relativno ujednačen, osim u školskoj 2009/10. godini kada je zabilježen iznimno veliki rast broja učenika upisanih u prvi razred. Usporedbom broja učenika upisanih u prvi razred osnovne škole u tekućoj školskoj godini s brojem učenika upisanim školske 2008/09. godine, koja predstavlja početak perioda posmatranja, može se konstatirati da se broj učenika smanjio za 107 (9,8%).

Kao što je navedeno u uvodu Informacije, u tekućoj školskoj godini učenici prvog razreda osnovne škole u Zapadnohercegovačkom kantonu nastavu će pohađati prema skraćenom programu. Nastava prema skraćenom programu će početi 28. 1. 2013. godine i trajat će od 18 do 20 sedmica, a sedmična norma časova će se povećati sa dosadašnjih 15-16 na 18-20 časova, kako bi se realizirao nastavni plan i program za prvi razred devetogodišnje osnovne škole³.

Ova izmjena se uvodi na osnovu člana 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom školstvu („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, broj 12/11 od 7. 10. 2011. godine), kojim se mijenja član 3. Zakona o osnovnom školstvu („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, broj: 6/04, 8/04, 8/08, 10/08 i 14/08), na način da se iza stavova 1. i 2. kojima je propisano da osnovno školovanje traje devet godina i da je obavezno za svu djecu u pravilu od šest do petnaest godina života, dodaju dva nova stava koji glase:

- (3) „Prvi razred je pripremni razred. Može se organizirati po skraćenom programu“.
- (4) „Početak i završetak nastave, obrazovna razdoblja, broj radnih dana i sati te odmori učenika u prvom razredu propisuju se posebnim kalendarom rada, kojega za svaku školsku godinu donosi županijski ministar nadležan za poslove obrazovanja“.

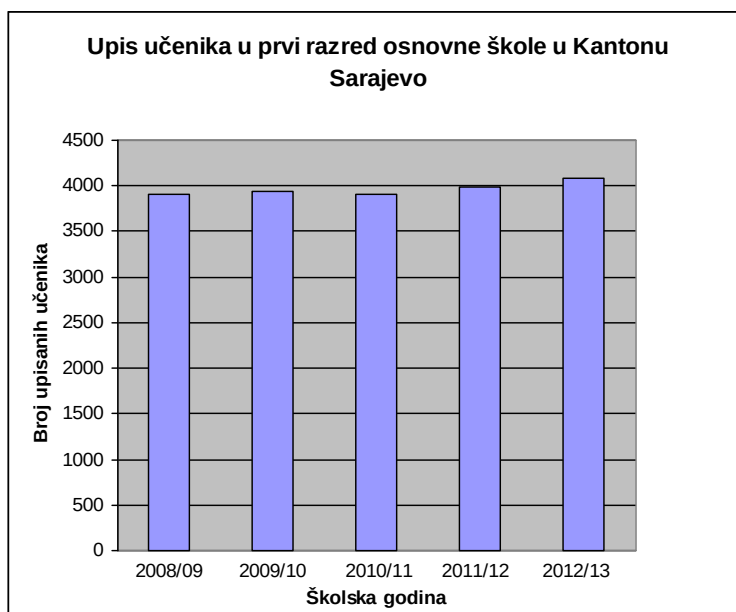
³ U Zapadnohercegovačkom kantonu nastava se izvodi po Nastavnom planu i programu na hrvatskom jeziku za devetogodišnje osnovne škole u Bosni i Hercegovini.

Na osnovu navedene izmjene Zakona o osnovnom školstvu, Skupština Zapadnohercegovačkog kantona je 20. 4. 2012. godine donijela Zaključak br. 01-02-2-XIV-374/12, kojim je zadužila Ministarstvo obrazovanja, znanosti kulture i športa ovog kantona da poduzme potrebne aktivnosti za organiziranje prvog razreda osnovne škole po skraćenom programu. U skladu sa navedenim Zaključkom, Ministarstvo obrazovanja, znanosti kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona je Rješenjem od 30. 4. 2012. godine formiralo stručnu Komisiju, koja je izradila prijedlog Izvedbenog nastavnog plana i programa na hrvatskom jeziku za prvi razred devetogodišnje osnovne škole, na osnovu kojega će se provoditi skraćeni program za prvi razred.

Ukupan broj učenika u osnovnim školama u školskoj 2012/13. godini u Zapadnohercegovačkom kantonu je **9.219**.

Kanton Sarajevo

U školskoj 2012/13. godini u prvi razred osnovne škole upisana su **4.083** učenika, što je 95 učenika ili 2,38% više u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Kao što se može vidjeti iz grafikona, broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole u proteklih pet godina blago je rastao. U poređenju broja učenika upisanih u ovoj školskoj godini u odnosu na školsku 2008/09. godinu evidentno je povećanje broja učenika prvih razreda za 177 (4,53%).

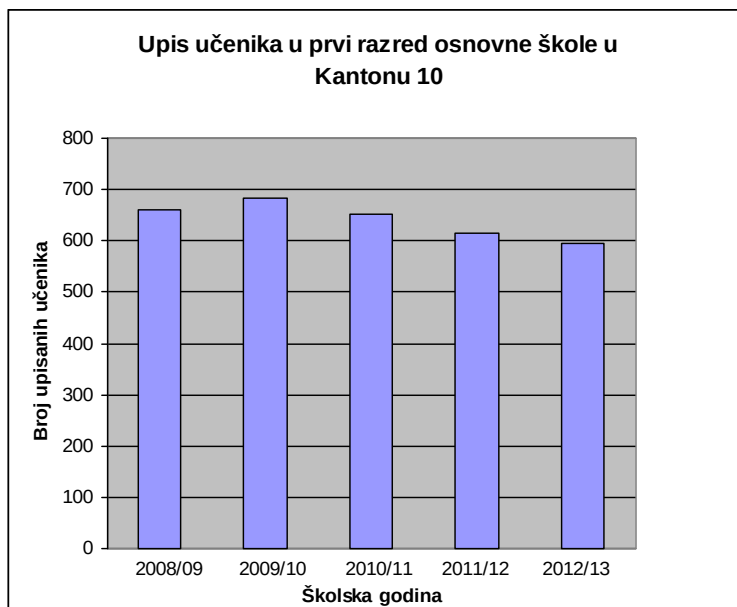
Prema podacima Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo, u tekućoj školskoj godini u programe obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja u godini pred polazak u školu uključeno je 2.606 djece. Procjenjuje se da je dodatnih 600 djece ovog uzrasta uključeno u primarne programe predškolskog odgoja i obrazovanja. Prema procjeni resornog kantonalnog Ministarstva, oko 75% djece pohađa bilo obavezni, bilo primarni predškolski odgoj i obrazovanje. Program obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja u Kantonu Sarajevo se realizira

jednom sedmično po 4 časa koja traju po 30 minuta. U toku školske godine na taj se način realizira 150 časova obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja.

Ukupan broj učenika u osnovnim školama u Kantonu Sarajevo u školskoj 2012/13. godini je **34.647**.

Kanton 10

Broj upisanih učenika u prvi razred osnovne škole u 2012/13. školskoj godini je **596** učenika, što je za 19 (3,1%) učenika manje u odnosu na prethodnu školsku godinu.

Ukoliko se posmatra upis učenika u prvi razred osnovne škole u petogodišnjem periodu, može se primijetiti da broj upisanih učenika ne bilježi značajnije oscilacije. Broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole u ovoj školskoj godini u odnosu na početak posmatranog perioda (školsku 2008/09. godina) smanjio se za 64 (9,7%), što ukazuje na tendenciju blagog pada broja učenika u proteklom periodu.

Ukupan broj učenika u osnovnim školama u Kantonu 10 u školskoj 2012/13. godini je **5.721**.

**Broj učenika u osnovnim školama u Federaciji Bosne i Hercegovine
u školskoj 2012/13. godini**

Tabela 1.

R.br.	Federacija BiH Kanton	Broj učenika	
		Prvi razred	Ukupno
	Federacija BiH	20.953	196.286
1.	Unsko-sanski	2.444	25.620
2.	Posavski	310	3.177
3.	Tuzlanski	4.317	39.722
4.	Zeničko-dobojski	3.310	32.353
5.	Bosansko-podrinjski	186	2.058
6.	Srednjobosanski	2.780	24.783
7.	Hercegovačko-neretvanski	1.942	18.986
8.	Zapadnohercegovački	985	9.219
9.	Kanton Sarajevo	4.083	34.647
10.	Kanton 10	596	5.721

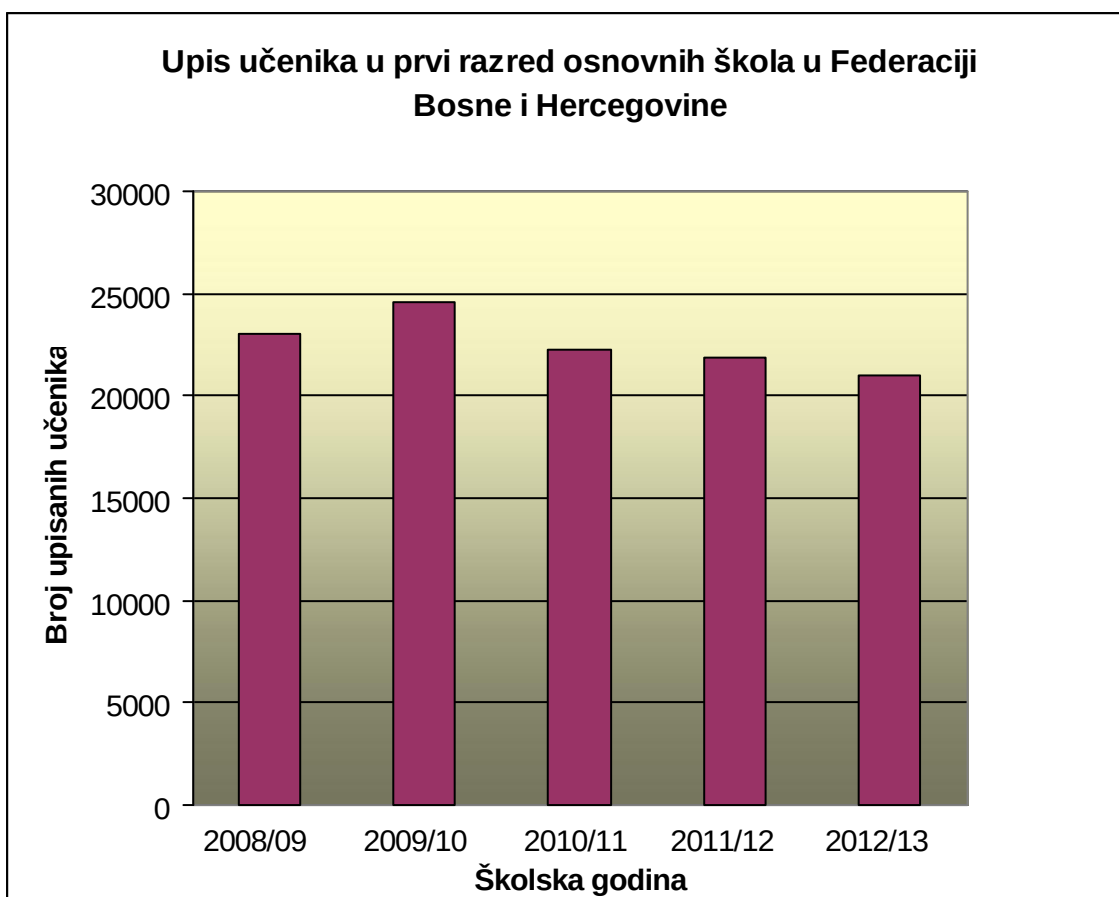
Podaci u tabeli 1. prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava.

**Pregled kretanja broja učenika upisanih u prvi razred osnovnih škola
u Federaciji Bosne i Hercegovine za period školska 2008/09. – 2012/13. godina**

Tabela 2.

R. br.	Federacija BiH Kanton	Broj učenika – školska godina					Povećanje/ smanjenje	Postotak povećanja /smanjenja
		2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13		
		3	4	5	6	7	(7-3)	(8/3)
	Federacija BiH	23.030	24.585	22.227	21.841	20.953	-2.077	-9,02
1	Unsko-sanski	2.996	2.955	2.787	2.709	2.444	-552	-18,42%
2	Posavski	326	359	343	318	310	-16	-4,91%
3	Tuzlanski	4.599	4.545	4.551	4.506	4.317	-282	-6,13%
4	Zeničko-dobojski	3.851	3.892	3.792	3.774	3.310	-541	-14,05%
5	Bosansko-podrinjski	218	210	216	207	186	-32	-14,68
6	Srednjobosanski	2.908	3.703	2.923	2.742	2.780	-128	-4,4%
7	Hercegovačko- neretvanski	2.474	2.547	2.186	1.994	1.942	-532	-21,5%
8	Zapadnohercegovački	1.092	1.759	877	988	985	-107	-9,8%
9	Sarajevo	3.906	3.933	3.901	3.988	4.083	177	4,53%
10	Kanton 10	660	682	651	615	596	-64	-9,7%

Podaci u tabeli 2. za školsku 2008/09, 2009/10, 2010/11. i 2011/12. godinu preuzeti su iz statističkih biltena Federalnog zavoda za statistiku br. 126/2009, 141/2010, 156/2011 i 171/2012. Podaci koji se odnose na školsku 2012/13. godinu prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava.

Analiza kretanja broja učenika upisanih u prvi razred osnovnih škola u Federaciji Bosne i Hercegovine od školske 2008/09. godine do školske 2012/13. godine ukazuje na smanjenje broja učenika koji se upisuju u prvi razred osnovne škole. Jedina školska godina u datom periodu u kojoj je zabilježeno povećanje broja učenika u odnosu na prethodnu školsku godinu je školska 2009/10. Usporedbom broja upisanih učenika u tekućoj školskoj godini u odnosu na školsku 2008/09, koja predstavlja početak perioda posmatranja, evidentno je smanjenje broja upisanih učenika za 2.077 ili 9,02%.

Analiza kretanja broja učenika po kantonima ukazuje na smanjenje broja upisanih učenika u svim kantonima, izuzev u Kantonu Sarajevo, gdje se bilježi blago povećanje broja upisanih učenika u prvi razred osnovne škole. Najznačajnije smanjenje broja upisanih učenika u prvi razred osnovne škole, posmatrano procentualno, evidentno je u Hercegovačko-neretvanskom kantonu, gdje je u školskoj 2012/13. u odnosu na 2008/09. godinu upisano 532 (21,5%) učenika manje.

**Pregled kretanja ukupnog broja učenika osnovnih škola
u Federaciji Bosne i Hercegovine za period školska 2008/09. – 2012/13. godina**

Tabela 3.

R. br.	Federacija BiH Kanton	Broj učenika - školska godina					Povećanje/ smanjenje (7-3)	Postotak povećanja /smanjenja (8/3)
		2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Federacija BiH	239.082	234.973	223.304	208.491	196.286	-42.796	-17,9%
1	Unsko-sanski	30.850	30.278	29.528	27.234	25.620	-5.230	-16,95%
2	Posavski	3.883	3.782	3.602	3.424	3.177	-706	-18,18%
3	Tuzlanski	49.985	48.660	45.623	42.178	39.722	-10.263	-20,53%
4	Zeničko-dobojski	42.816	42.031	39.216	36.290	32.353	-10.463	-24,44%
5	Bosansko-podrinjski	2.805	2.650	2.507	2.245	2.058	-747	-26,63%
6	Srednjobosanski	28.645	28.777	27.361	25.725	24.783	-3.862	-13,48%
7	Hercegovačko- neretvanski	23.012	22.426	21.288	20.030	18.986	-4.026	-17,5%
8	Zapadnohercegovački	9.886	10.261	9.785	9.589	9.219	-667	-6,75%
9	Sarajevo	40.687	39.724	38.117	35.793	34.647	-6.040	-14,85
10	Kanton 10	6.513	6.384	6.277	5.983	5.721	-792	-12,16%

Podaci u tabeli 3. za školsku 2008/09, 2009/10, 2010/11. i 2011/12. godinu preuzeti su iz statističkih biltena Federalnog zavoda za statistiku br. 126/2009, 141/2010, 156/2011 i 171/2012. Podaci koji se odnose na školsku 2012/13. godinu prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava.

Analiza kretanja ukupnog broja učenika osnovnih škola u Federaciji Bosne i Hercegovine za period školska 2008/09. – 2012/13. godina ukazuje na konstantno smanjenje broja učenika osnovnih škola. Ovo smanjenje je evidentno u svim kantonima Federacije Bosne i Hercegovine, a procentualno iskazano najizraženije je u Tuzlanskom, Zeničko-dobojskom i Bosansko-podrinjskom kantonu.

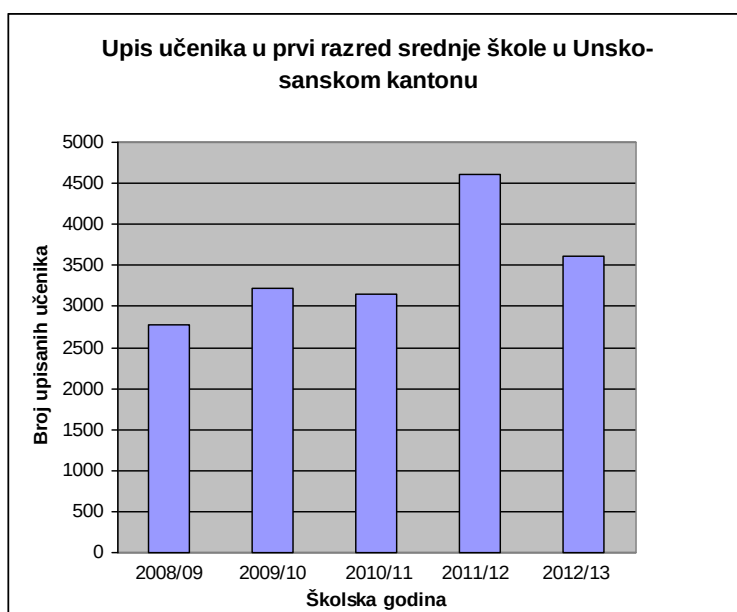
Srednje škole

Broj upisanih učenika u prvi razred srednje škole u Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2012/13. godini po kantonima

Unsko-sanski kanton

Planom upisa učenika u prvi razred srednjih škola u školskoj 2012/13. godini u Unsko-sanskom kantonu bila su predviđena 3.984 mjesta, a ukupno je upisano **3.609** učenika, što je za 375 (9,4%) učenika manje.

U odnosu na prošlu školsku godinu kada je upisano 4.617 učenika, u školskoj 2012/13. godini upisano je 1.008 (21,83%) učenika manje.

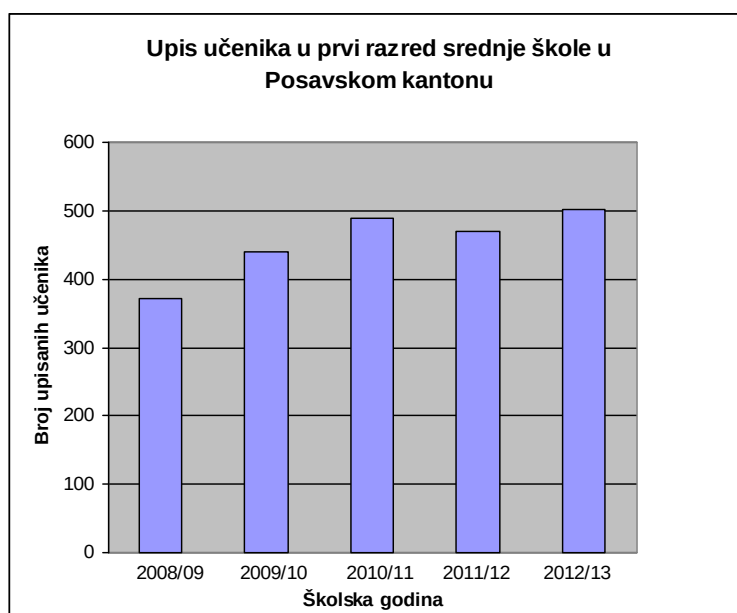
Ukoliko posmatramo kretanje broja upisanih učenika u petogodišnjem periodu, može se primijetiti da je najveći broj upisanih učenika bio u školskoj 2011/12. godini, kada je upisano 4.617 učenika. Usporedbom podatka o broju upisanih učenika u ovoj školskoj godini s početkom posmatranog perioda (školska 2008/09. godina), uočljivo je da se broj učenika povećao za 840 (30,34%).

Ukupan broj učenika koji se obrazuju u srednjim školama u Unsko-sanskom kantonu u školskoj 2012/13. godini je **12.746**.

Posavski kanton

Planom upisa učenika u prvi razred srednjih škola u školskoj 2012/13. godini bilo je predviđeno 555 mjesta, a upisana su **502** učenika, što je za 53 (9,55%) učenika manje.

Ukoliko usporedimo broj upisanih učenika u prvi razred srednje škole u tekućoj u odnosu na prethodnu školsku godinu, ove godine je upisano 32 (6,8%) učenika više.

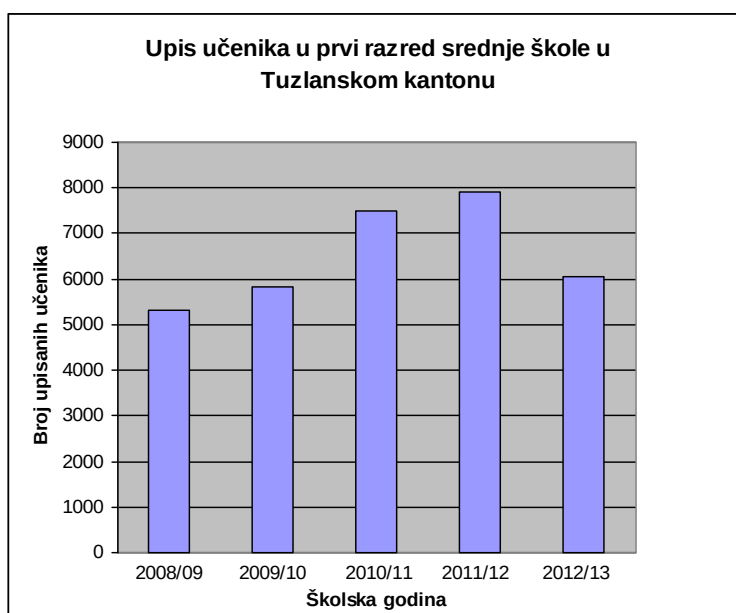
Posmatrano u petogodišnjem periodu, broj učenika upisanih u prvi razred srednje škole se povećavao, a usporedbom broja upisanih učenika u ovoj školskoj godini u odnosu na početnu godinu posmatranja (školska 2008/09. godina), u tekućoj školskoj godini je upisano 130 (33,95%) učenika više.

Ukupan broj učenika srednjih škola u školskoj 2012/13. godini u Posavskom kantonu je **1.665**.

Tuzlanski kanton

Planom upisa u prvi razred srednjih škola Tuzlanskog kantona za školsku 2012/13. godinu bilo je predviđeno 7.794 mjesta za upis, a upisano je **6.044** učenika, što je za 1.750 (22,45%) učenika manje.

U odnosu na prethodnu školsku godinu, kada je u prvi razred bilo upisano 7.908 učenika, ove školske godine upisano je 1.864 učenika manje, što predstavlja smanjenje za 23,57%.

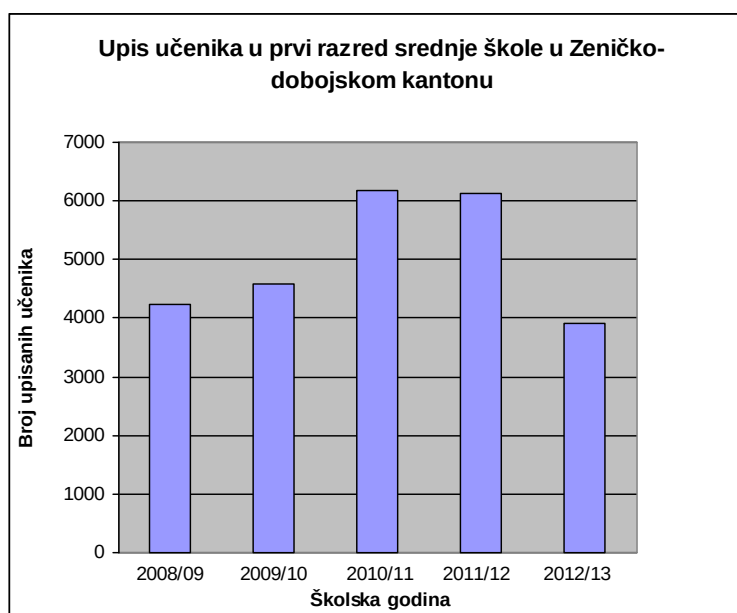

Posmatrajući period od školske 2008/09. do 2012/13. godine, najveći broj upisanih učenika je zabilježen u školskoj 2011/12. godini kada je u prvi razred srednjih škola bilo upisano 7.908 učenika. Poredeći broj upisanih učenika u ovoj školskoj godini u odnosu na početnu godinu posmatranja (školska 2008/09. godina), evidentno je povećanje broja upisanih učenika za 713 ili 13,37%.

Ukupan broj učenika srednjih škola u školskoj 2012/13. godini u Tuzlanskom kantonu je **25.006**.

Zeničko-dobojski kanton

Planom upisa učenika u prvi razred srednjih škola Zeničko-dobojskog kantona u školskoj 2012/13. godini bilo je predviđeno 4.455 mjesta za upis, dok je upisano **3.904** učenika. To znači da je upisano 505 učenika manje od planiranog broja ili 11,34%. Poredeći broj upisanih učenika u prvi razred srednjih škola u ovoj školskoj godini s onim iz prethodne, evidentno je značajno smanjenje broja upisanih učenika za 2.215 (36,2%).

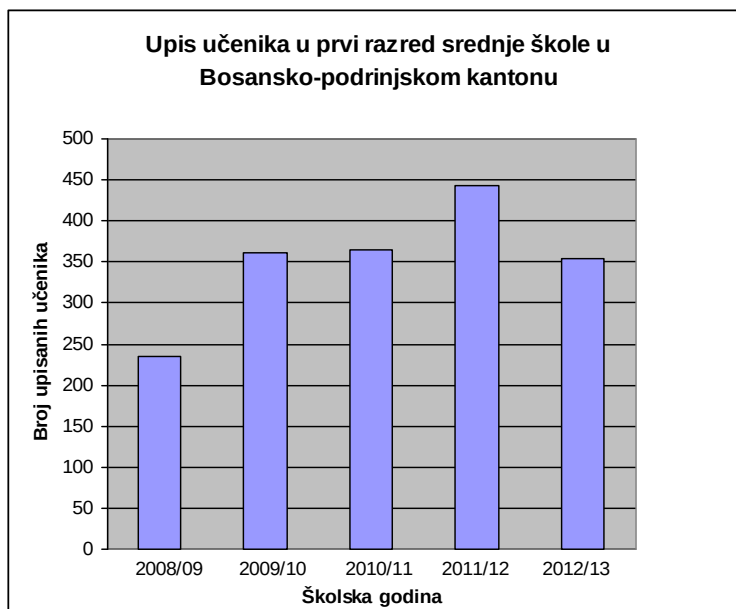

Ukoliko, pak, posmatramo kretanje broja upisanih učenika u petogodišnjem periodu, primjetan je veliki rast broja upisanih učenika u prvi razred srednjih škola u 2010/11. i 2011/12. godini, zbog čega je evidentirano i veliko smanjenje broja upisanih učenika u ovoj školskoj godini u odnosu na prethodnu. S druge strane, ukoliko posmatramo broj učenika upisanih u prvi razred u ovoj školskoj godini u poređenju s školskom 2008/09. godinom, smanjenje broja upisanih učenika za 331 (7,82%) ne doima se toliko drastično.

Ukupan broj učenika koji se obrazuju u srednjim školama u školskoj 2012/13. godini u Zeničko-dobojskom kantonu je **17.415**.

Bosansko-podrinjski kanton

U prvi razred srednjih škola u školskoj 2012/13. godini upisana su **354** učenika. U odnosu na školsku 2011/12. godinu, kada su bila upisana 443 učenika, to je 89 (20.1%) učenika manje.

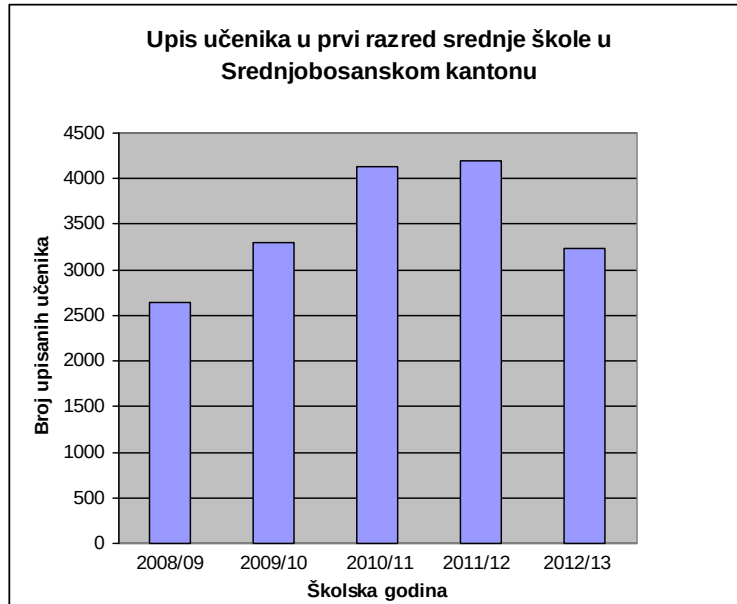

Posmatrano u petogodišnjem periodu, najveći broj učenika je upisan u prvi razred srednje škole u školskoj 2011/12. godini. Poređenjem podataka o upisu iz ove školske godine sa podacima s početka posmatranog perioda (školska 2008/09. godina), broj učenika koji su ove školske godine upisani u prvi razred srednje škole veći je za 119 ili 50,64%.

Ukupan broj učenika srednjih škola u školskoj 2012/13. godini u Bosansko-podrinjskom kantonu je **1.411**.

Srednjobosanski kanton

U školskoj 2012/13. godini u prvi razred srednjih škola upisano je **3.240** učenika. U poređenju s prethodnom školskom godinom upisano je 963 (22,91%) učenika manje.

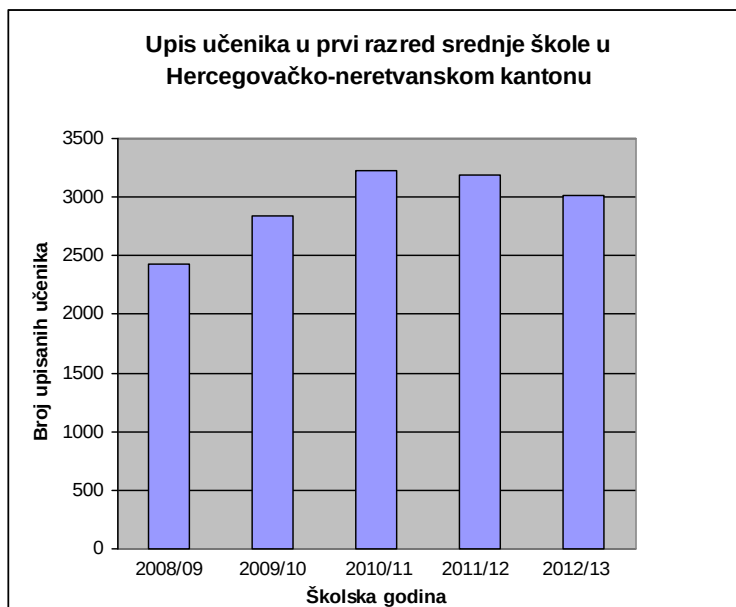

Ukoliko posmatramo kretanje broja upisanih učenika u petogodišnjem periodu, može se primijetiti da je najveći broj učenika upisan u školskoj 2010/11. godini kada je upisano 4.125 učenika i školskoj 2011/12. godini kada je upisano 4.203 učenika. S druge strane, ukoliko posmatramo broj učenika upisanih u prvi razred u ovoj školskoj godini u poređenju sa školskom 2008/09. godinom može se primijetiti povećanje broja učenika upisanih u prvi razred za 591 (22,31%).

Ukupan broj učenika srednjih škola u školskoj 2012/13. godini u Srednjobosanskom kantonu je **14.301**.

Hercegovačko-neretvanski kanton

Planom upisa učenika u prvi razred srednjih škola za školsku 2012/13. godinu predviđeno je 4.139 mjesta za učenike prvih razreda srednjih škola, dok je upisano **3.013** učenika. To znači da je upisano 1.126 učenika ili 27,2% manje od planiranog broja mjesta. U odnosu na prethodnu školsku godinu upisano je 177 (5,55%) učenika manje.

Kretanje broja upisanih učenika u prvi razred srednje škole u petogodišnjem periodu, ukazuje da je najveći upis zabilježen u školskoj 2010/11. godini kada je upisano 3.232 učenika. Poredeći podatak s početka posmatranog perioda (školska 2008/09. godina) i podatak o upisu iz tekuće školske godine, možemo konstatirati da je broj upisanih učenika povećan za 586 ili 24,15%.

Ukupan broj učenika srednjih škola u školskoj 2012/13. godini u Hercegovačko-neretvanskom kantonu je **11.345**.

Zapadnohercegovački kanton

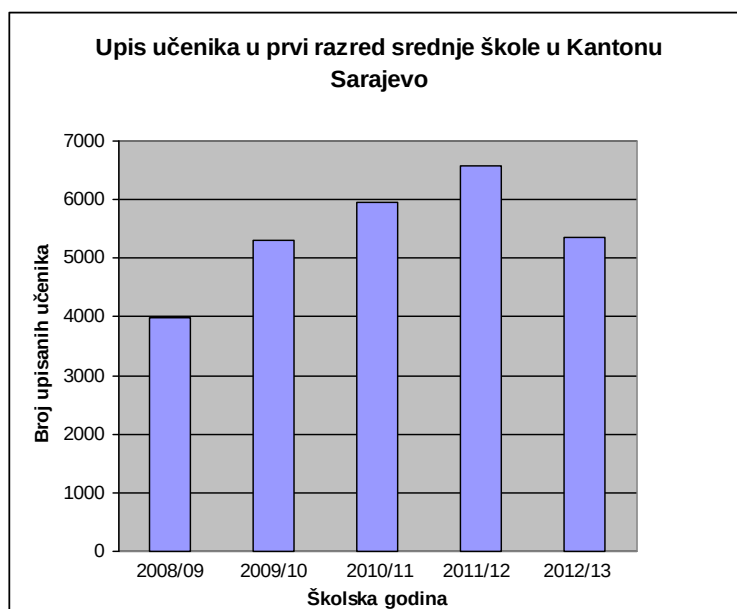
Prema Planu upisa učenika u prvi razred srednjih škola za školsku 2012/13. godinu predviđeno je 1.200 mjesta za učenike prvih razreda srednjih škola. Budući da Ministarstvo obrazovanja, znanosti kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona nije dostavilo podatke o broju učenika upisanih u prvi razred srednjih škola⁴, nije nam poznato koliko je mjesta popunjeno, niti raspoložemo podatkom o ukupnom broju učenika koji se obrazuju u srednjim školama u ovoj školskoj godini u Zapadnohercegovačkom kantonu.

⁴ Ovi podaci su traženi službenim aktima Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke broj 03-38-5057/12 od 9. 8. 2012. godine i Urgencijom broj 03-38-5057-1/12 od 10. 10. 2012. godine, ali Ministarstvo obrazovanja, znanosti kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona nikada nije dostavilo odgovore na iste.

Kanton Sarajevo

Planom upisa učenika u prvi razred srednjih škola za školsku 2012/13. godinu bilo je predviđeno 4.690 mjesta za upis. S obzirom na to da je u ovom kantonu od 2010. godine srednje obrazovanje u trajanju od dvije godine obavezno, planovi upisa se izrađuju na osnovu podataka o broju učenika koji završavaju osnovne škole, kako javne, tako i privatne, a dodaje se i procjena o broju učenika iz drugih kantona koji će upisati srednje škole u Kantonu Sarajevo.

U prvi razred srednjih škola u ovoj školskoj godini upisano je ukupno **5.363** učenika, što je više od planiranog broja učenika za 673 ili 14,35%. Ipak, s obzirom na to da ovaj podatak obuhvata i učenike koji ponavljaju prvi razred srednje škole, razlika se može djelimično pripisati i toj činjenici. Ipak, uspoređivanjem podataka o broju učenika upisanih u prvi razred srednje škole u tekućoj školskoj godini s podatkom iz prošle, moguće je ustanoviti da je ove školske godine upisano 1.205 (18,35%) učenika manje.

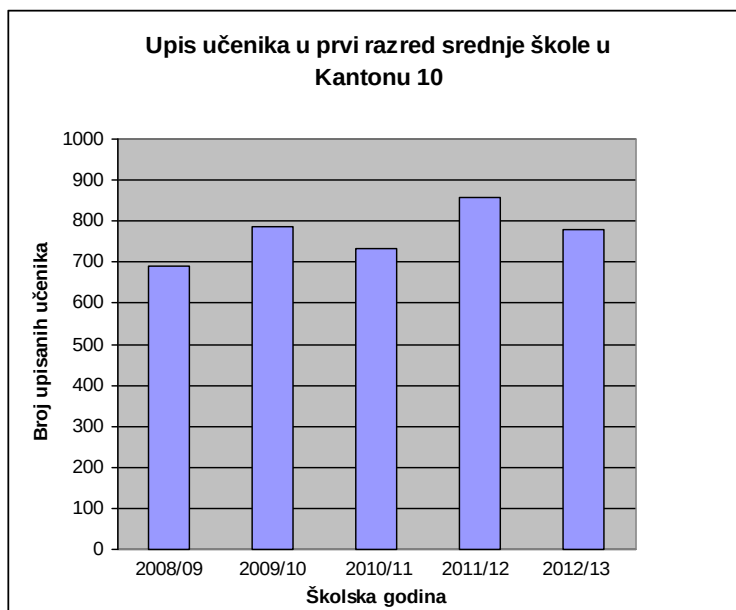
Posmatranjem kretanja broja upisanih učenika u prvi razred srednje škole uočljivo je da je u školskoj 2011/12. godini bilo upisano najviše učenika - 6.568. Uspoređujući podatak o ovogodišnjem upisus sa onim od početka posmatranog perioda (školska 2008/09. godina), uočiti ćemo da se broj upisanih učenika u prvi razred povećao za 1.381 ili 34,68%.

Ukupan broj učenika koji se obrazuju u srednjim školama u Kantonu Sarajevo u školskoj 2012/13. godini je **21.308**.

Kanton 10

Broj upisanih učenika u prvi razred srednjih škola u školskoj 2012/13. godini je **778**, što je u odnosu na prethodnu školsku godinu za 81 (9,43%) učenika manje.

Poredeći podatak o upisu u ovoj školskoj godini s onim iz školske 2008/09. godine, evidentno je da se broj učenika upisanih u prvi razred srednjih škola povećao za 88 (12,75%) učenika.

Ukupan broj učenika u srednjim školama u školskoj 2012/13. godini u Kantonu 10 je **2.533**.

**Broj učenika u srednjim školama
u Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2012/13. godini**

Tabela 4.

R. br.	Federacija BiH/ Kanton	Broj učenika	
		Prvi razred	Ukupno
	Federacija BiH	26.807	107.730
1	Unsko-sanski	3.609	12.746
2	Posavski	502	1.665
3	Tuzlanski	6.044	25.006
4	Zeničko-dobojski	3.904	17.415
5	Bosansko-podrinjski	354	1.411
6	Srednjobosanski	3.240	14.301
7	Hercegovačko-neretvanski	3.013	11.345
8	Kanton Sarajevo	5.363	21.308
9	Kanton 10	778	2.533

Podaci u tabeli 4. prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava⁵.

**Pregled kretanja broja upisanih učenika u prvi razred srednjih škola u
Federaciji Bosne i Hercegovine za period školska 2008/09 – 2012/13. godina**

Tabela 5.

R. br.	Federacija BiH Kanton	Broj učenika - školska godina					Povećanje/ smanjenje	Postotak povećanja /smanjenja
		2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Federacija BiH	23.778	27.816	32.878	35.524	26.807		
1	Unsko-sanski	2.769	3.216	3.147	4.617	3.609	840	30,34%
2	Posavski	372	439	488	470	502	130	34,95%
3	Tuzlanski	5.331	5.843	7.479	7.908	6.044	713	13,37%
4	Zeničko-dobojski	4.235	4.595	6.186	6.119	3.904	-331	-7,82%
5	Bosansko-podrinjski	235	361	365	443	354	119	50,64%
6	Srednjobosanski	2.649	3.291	4.125	4.203	3.240	591	22,31%
7	Hercegovačko- neretvanski	2.427	2.839	3.232	3.190	3.013	586	24,15%
8	Zapadnohercegovački	1.088	1.140	1.158	1.147	-	-	-
9	Sarajevo	3.982	5.304	5.965	6.568	5.363	1.381	34,68%
10	Kanton 10	690	788	733	859	778	88	12,75%

Podaci u tabeli 5. za školsku 2008/09, 2009/10, 2010/11. i 2011/12. godinu preuzeti su iz statističkih biltena Federalnog zavoda za statistiku br. 129/2009, 142/2010, 157/2011 i 174/2012. Podaci koji se odnose na školsku 2012/13. godinu prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava. Zbirni podatak o broju upisanih učenika u prvi razred srednje škole u Federaciji BiH u školskoj 2012/13. ne uključuje podatke za Zapadnohercegovački kanton.

⁵ U tabeli su dati podaci za devet kantona u Federaciji BiH. Nedostaje podatak o upisu učenika u prvi razred srednje škole i podatak o ukupnom broju učenika u Zapadnohercegovačkom kantonu (tabela 6) iz razloga što Ministarstvo obrazovanja, znanosti kulture i športa Zapadnohercegovačkog kantona nije dostavilo podatke koji su traženi službenim aktima Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

Analizom kretanja broja učenika koji se upisuju u prvi razred srednjih škola u Federaciji BiH u periodu školska 2008/09 – 2012/13. godina u svim kantonima evidentno je povećanje broja učenika u srednjim školama, osim u Zeničko-dobojskom kantonu. Ukoliko posmatramo podatke o upisu učenika izražene u procentima, najveći rast broja upisanih učenika u prvi razred srednjih škola bilježe sljedeći kantoni: Bosansko-podrinjski, Posavski, Unsko-sanski i Kanton Sarajevo.

Pregled kretanja broja učenika u srednjim školama u Federaciji Bosne i Hercegovine za period školska 2008/09. – 2012/13. godina

Tabela 6.

R. br.	Federacija BiH Kanton	Broj učenika - školska godina					Povećanje/ smanjenje	Postotak povećanja/ smanjenja
		2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13		
							(7-3)	(8/3)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Federacija BiH	97.728	95.134	99.228	107.249	107.730		
1	Unsko-sanski	11.020	10.547	10.302	11.913	12.746	1.726	15,66%
2	Posavski	1.485	1.467	1.516	1.591	1.665	180	12,12%
3	Tuzlanski	22.618	21.374	22.329	24.166	25.006	2.388	10,56%
4	Zeničko-dobojski	16.676	15.966	17.124	17.491	17.415	739	4,43%
5	Bosansko-podrinjski	1.076	1.088	1.136	1.247	1.411	335	31,13%
6	Srednjobosanski	10.924	10.688	11.531	12.712	14.301	3.377	30,91%
7	Hercegovačko-neretvanski	9.360	9.433	9.924	10.847	11.345	1.985	21,2%
8	Zapadnohercegovački	3.974	4.002	4.115	4.250	-	-	-
9	Sarajevo	18.020	17.915	18.625	20.301	21.308	3.288	18,25%
10	Kanton 10	2.575	2.654	2.626	2.731	2.533	-42	-1,63%

Podaci u tabeli 6. za školsku 2008/09, 2009/10, 2010/11. i 2011/12. godinu preuzeti su iz statističkih biltena Federalnog zavoda za statistiku br. 129/2009, 142/2010, 157/2011 i 174/2012. Podaci koji se odnose na školsku 2012/13. godinu prikupljeni su od resornih kantonalnih ministarstava. Zbirni podatak o broju učenika u srednjim školama u Federaciji BiH u školskoj 2012/13. godini ne uključuje podatke za Zapadnohercegovački kanton.

Posmatranjem kretanja ukupnog broja učenika u srednjim školama u Federaciji BiH u periodu školska 2008/09. – 2012/13. godina može se uočiti trend povećanja broja srednjoškolskih učenika u svim kantonima, osim u Kantonu 10, gdje je zabilježeno značajno smanjenje broja učenika u školskoj 2012/13. godini. Najveće povećanje broja srednjoškolskih učenika, izraženo u procentima, u posmatranom periodu je zabilježeno u Srednjobosanskom i Zapadnohercegovačkom kantonu.

Rezime

- Član 16. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini koji propisuje da osnovno obrazovanje traje devet godina primjenjuje se u svim kantonima Federacije BiH od školske 2009/10. godine.
- Učenici upisani u prvi razred osnovne škole u Zapadnohercegovačkom kantonu u školskoj 2012/13. godini će pohađati nastavu po skraćenom programu, koja će početi u drugom polugodištu i trajati od 18 do 20 sedmica. Ovo je najveća izmjena koja se odnosi na upis učenika u prvi razred osnovne škole u Federaciji BiH.
- Prema podacima prikupljenim od kantonalnih ministarstava obrazovanja, u prvi razred osnovnih škola u Federaciji BiH u školskoj 2012/13. godini upisano je **20.953** učenika, dok je ukupan broj učenika osnovnih škola **196.286** učenika.
- Prema podacima koje je dostavilo devet kantonalnih ministarstava obrazovanja u prvi razred srednjih škola u Federaciji Bosne i Hercegovine u školskoj 2012/13. godini upisano je **26.807** učenika, a ukupan broj učenika srednjih škola iznosi **107.730** učenika. Navedeni podaci predstavljaju zbirne podatke za devet kantona i ne uključuju podatke iz Zapadnohercegovačkog kantona.
- Na osnovu predloženih podataka, evidentno je da je broj upisanih učenika u prve razrede osnovnih škola, kao i ukupan broj učenika osnovnih škola, u Federaciji BiH od školske 2008/09. godine do školske 2012/13. godine opadao. Ovaj trend se može pripisati padu nataliteta i sve manjoj populaciji djece osnovnoškolske dobi.
- U srednjem obrazovanju prisutan je obrnut trend, odnosno povećanje broja učenika koji se upisuju u prvi razred srednjih škola, kao i povećanje ukupnog broja učenika srednjih škola. Ovo ukazuje na povećanje obuhvata učenika srednjoškolskim obrazovanjem u Federaciji BiH. U Kantonu Sarajevo je od 2010. godine srednje obrazovanje u trajanju od dvije godine obavezno za sve učenike, čime je ovaj kanton napravio iskorak u pravcu povećanja obuhvata mladih srednjim obrazovanjem i povećanja nivoa obrazovanosti svojih stanovnika, što treba doprinijeti i njihovoj lakšoj prilagodbi zahtjevima tržišta rada.
- U nekim sredinama Federacije Bosne i Hercegovine, kao što je u Kantonu Sarajevo, osigurano je značajnije uključivanje drugih društvenih partnera (službe za zapošljavanje, privredne i obrtničke komore i dr.) u kreiranju ukupne obrazovne, a posebno upisne politike u srednjim školama, što bitno utječe na veću usklađenost obrazovanja s potrebama tržišta rada.

Preporuke

Preporuka 1. Kantonalne obrazovne vlasti trebaju osigurati povećanje obuhvata djece predškolskim odgojem i obrazovanjem, a posebno u godini pred polazak u školu, kako bi smanjile inicijalne razlike među učenicima u predznanju i pripremljenosti za osnovnu školu i na taj način svim učenicima osigurale jednake mogućnosti za postizanje uspjeha u osnovnom obrazovanju.

Preporuka 2. Kantonalne obrazovne vlasti, u saradnji sa lokalnim zajednicama i službama za socijalni rad, trebaju djelovati na povećanju stope upisa u osnovne škole učenika Roma, učenika s posebnim potrebama i drugih marginaliziranih skupina, te osigurati uvjete za njihovo redovno pohađanje nastave i uspješan završetak školovanja.

Preporuka 3. Kantonalne obrazovne vlasti trebaju jačati saradnju škole i lokalne zajednice kako bi se ispoštovala zakonska odredba o obaveznom devetogodišnjem obrazovanju i ostvario potpuni obuhvat djece osnovnoškolskim obrazovanjem. Ova saradnja treba biti intenzivirana u ruralnim sredinama gdje je obuhvat učenika obaveznim devetogodišnjim obrazovanjem ispod 100%.

Preporuka 4. Kantonalne obrazovne vlasti trebaju pripremiti plan aktivnosti (sa jasno definiranim zaduženjima i njihovim nosiocima) za smanjenje prekida školovanja u osnovnom obrazovanju kako bi stopa bila manja od 7,5%. Kantonalne obrazovne vlasti, u saradnji sa socijalnim i pravnim službama, trebaju snažnije podsticati roditelje za ispunjavanje zakonom propisanih obaveza. Prema članu 27. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH, roditelji su „obavezni svojoj djeci osigurati redovno pohađanje škole tokom perioda obaveznog školovanja“.

Preporuka 5. Neophodno je kontinuirano raditi na podizanju kvaliteta osnovnog obrazovanja te alocirati dodatna finansijska sredstva za obrazovanje na nivou kantonalnih budžeta, što se naročito odnosi na osiguranje sredstava za podjelu besplatnih udžbenika za učenike u socijalnoj potrebi i sufinansiranje prijevoza učenika.

Preporuka 6. Kantonalne obrazovne vlasti trebaju stvarati uslove za povećanje broja učenika upisanih u srednje škole kako bi se dostigla stopa od 85%. Promotivnim prezentacijama (predavanjima, okruglim stolovima, reklamnim materijalima, spotovima i sl.) svršenim osnovnoškolcima treba predstaviti mogućnosti i prednosti srednjoškolskog obrazovanja, kao i obrazovanja u cjelini.

Preporuka 7. Planom upisa kantonalne obrazovne vlasti trebaju povećati udio upisa u stručne škole, osobito u deficitarna zanimanja.

Preporuka 8. Kantonalne obrazovne vlasti trebaju intenzivirati aktivnosti vezane za povezivanje stručnog obrazovanja sa tržištem rada. Promotivnom kampanjom kod roditelja i budućih srednjoškolaca treba razbijati predrasude o elitističkim zanimanjima i afirmirati deficitarna stručna zanimanja.